

12. Omelianenko, A. V. (2023). Metodichnyy suprovod pidhotovky maybutnikh vykhovateliv-metodystiv do formuvannya movlennyevoyi kompetentnosti [Methodological support for preparing future methodologist-educators to form speech competence]. Naukovi zapysky Berdyans'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Seriya: Pedahohichni nauky. №2. S. 391–399. Berdiansk: BDPU. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

НИКОЛАЄСКУ Інна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Наукові інтереси: професійна освіта, ІКТ у закладах вищої та післядипломної педагогічної освіти, інноваційні форми і методи у підготовці майбутніх педагогів у закладах вищої освіти.

СОЛОВЕЙ Юлія – доктор філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з дітьми.

ПАНЧЕНКО Оксана – доктор філософії, старший викладач кафедри дошкільної освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Наукові інтереси: підготовка майбутніх вихователів до формування природничо-дослідницької

компетентності дітей дошкільного віку засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

NIKOLAESKU Inna – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Preschool Education, Head of the Preschool Department, Bogdan Khmelnytsky National University of Cherkasy.

Scientific interests: professional education, ICT in institutions of higher and postgraduate pedagogical education, innovative forms and methods in the training of future teachers in institutions of higher education.

SOLOVEI Yuliia – Doctor of philosophy, Associate Professor at the Department of Preschool and Special Education Bogdan Khmelnytsky National University of Cherkasy.

Scientific interests: professional training of future teachers of preschool education institutions to work with children.

PANCHENKO Oksana – Doctor of philosophy, Senior Lecturer at the Department of Preschool Education Bogdan Khmelnytsky National University of Cherkasy.

Scientific interest: criteria and indicators of professional readiness of future educators to the formation of natural-research skills of elderly preschool children by means of information and communication technologies.

Стаття надійшла до редакції 01.08.2025 р.

Стаття прийнята до друку 14.08.2025 р.

УДК 37 (091) «18/19»

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-220-75-79

ОКОЛЬНИЧА Тетяна –

доктор педагогічних наук, професор,
в.о. завідувача кафедри спеціальної освіти
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/000-0003-3740-2495>
e-mail: t.vladimirovna.75@ukr.net

ДЯЧЕНКО Андрій –

аспірант кафедри освітніх наук
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0009-00024418-107X>
e-mail: phone.email.december@gmail.com

НАРОДНА ПЕДАГОГІКА УКРАЇНЦІВ ПРО СТАВЛЕННЯ ДО ДИТИНИ З ФІЗИЧНИМИ ТА ПСИХІЧНИМИ ВАДАМИ (XIX СТОЛІТТЯ)

У статті на основі історико-педагогічного аналізу розкрито народно-педагогічні погляди українців XIX ст. на дітей з фізичними та психологічними вадами. Народна педагогіка – це окрема галузь знань з чітко означеною метою виховання та засобами для її досягнення і водночас – частина життєдіяльності людського суспільства. Народна педагогіка українців мала свої традиції. Найважливішими були: традиції духовно-морального виховання, моральної поведінки дітей і молоді; провідна роль родинних стосунків; повага до батьків і старших узагалі; батьківське благословення; знання свояків і членів роду; повага до традицій предків; суворість і вимогливість у сімейних взаєминах; особиста відповідальність кожного члена сім'ї за доручену йому справу; взаємодопомога та взаємовиручка; сумлінність, доброзичливість, скромність, слухняність; повага до праці.

Народження і виховання дітей розглядалися народною педагогікою обов'язком кожної сім'ї.

Народно-педагогічні норми визначали й контролювали поведінку вагітної жінки з метою застереження від народження дітей з вадами. Система обрядів спрямовувалась на народження психічно та фізично здорових немовлят.

За народною філософією українців діти з фізичними та психічними вадами – це, насамперед, «страдники, які розплачувалися за скоєні гріхи матері, рідні». Вони, за народними уявленнями, вміли передбачати майбутнє.

У публікації наголошується, що у народна педагогіка українців вимагала гуманного ставлення до таких дітей, оскільки можна було накликати біду на власну сім'ю або хтось з близьких родичів може народити таку ж дитину.

Милосердя та благодійність становили важливу частину життя українців. Існували механізми підтримки дітей з фізичними та психічними вадами (індивідуальне та колективне усиновлення), які через різні обставини не могли бути рівноправними учасниками її життєдіяльності.

Автори розглядають й випадки негативного ставлення до дітей з фізичними вадами – над ними насміхалися, дразнили. Бували випадки, що дітей з фізичними та психічними вадами старалися позбутися, бо вважали підкидьками «нечистого» замість викрадених ним людських дітей. У поблажливому ставленні до дітовбивства можна вбачати відгомін досить давніх уявлень про те, що діти належать своїм батькам. Але, здебільшого, ставлення народної педагогіки до дітовбивства було суворим і каралося, як важкий гріх.

Таке ставлення до дітей, яке швидше «випадало» із загальним гуманістичним принципам народної філософії, пояснюється соціальними умовами, які знайшли відображення в народній педагогіці XIX ст., зокрема, в поглядах на члена родини як, передусім, на суспільно-корисну особу відповідно до його працездатності.

Ключові слова: українська народна педагогіка, українська народна філософія, XIX століття, діти з фізичними та психічними вадами, гуманістичні принципи народної філософії.

OKOLNYCHA Tetiana –

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Acting Head of the Department Special Education of
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/000-0003-3740-2495>
e-mail: t.vladimirovna.75@ukr.net

DIACHENKO Andrii –

postgraduate student of the Department of Educational Sciences of
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/0009-00024418-107X>
e-mail: phone.email.december@gmail.com

UKRAINIAN FOLK PEDAGOGY ON THE ATTITUDE TOWARD CHILDREN WITH PHYSICAL AND MENTAL DISABILITIES (19TH CENTURY)

The article, based on a historical and pedagogical analysis, explores the folk-pedagogical views of Ukrainians in the 19th century regarding children with physical and mental disabilities. Folk pedagogy is a distinct field of knowledge with clearly defined educational goals and means of achieving them, and at the same time, it is an integral part of human society's everyday life. Ukrainian folk pedagogy had its own traditions. The most important among them were: traditions of spiritual and moral upbringing; moral behavior of children and youth; the leading role of family relationships; respect for parents and elders in general; parental blessing; knowledge of kin and clan members; respect for ancestral traditions; strictness and high demands in family relations; personal responsibility of each family member for their assigned duties; mutual assistance and support; conscientiousness, kindness, modesty, obedience; and respect for labor.

The birth and upbringing of children were regarded by folk pedagogy as the duty of every family.

Folk-pedagogical norms defined and regulated the behavior of pregnant women in order to prevent the birth of children with disabilities. The system of rituals was aimed at ensuring the birth of mentally and physically healthy infants.

According to Ukrainian folk philosophy, children with physical and mental disabilities were primarily viewed as "sufferers who were paying for the sins committed by their mother or relatives." In folk beliefs, they were thought to have the ability to foresee the future.

The publication emphasizes that Ukrainian folk pedagogy demanded humane treatment of such children, as neglecting this could bring misfortune upon one's own family or lead to a close relative giving birth to a similar child.

Mercy and charity were an important part of Ukrainian life. There were mechanisms to support children with physical and mental disabilities (individual and collective adoption), who, due to various circumstances, could not be equal participants in social life.

The authors also consider cases of negative attitudes toward children with physical disabilities – they were mocked and teased. There were instances when children with physical and mental disabilities were abandoned, as they were believed to be changelings of an "unclean" spirit rather than kidnapped human children. The permissive attitude toward infanticide can be seen as a reflection of rather old beliefs that children belong to their parents. However, for the most part, folk pedagogy's stance on infanticide was strict and it was punished as a grave sin.

Such an attitude toward children, which rather "deviated" from the generally humanistic principles of folk philosophy, is explained by the social conditions reflected in the folk pedagogy of the 19th century, particularly in the views of a family member primarily as a socially useful person according to their ability to work.

Key words: Ukrainian folk pedagogy, Ukrainian folk philosophy, 19th century, children with physical and mental disabilities, humanistic principles of folk philosophy.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У сучасному демократичному суспільстві визнається те, що кожна людина – це неповторна особистість, наділена здібностями, талантами, психологічними особливостями, які не просто визнаються суспільством, але й цінуються, тому й створюються належні умови для їх розвитку в кожного: хто має особливі здібності і є обдарованим; хто має особливі потреби, зумовлені станом здоров'я. Україна, як і провідні країни світу, іде шляхом активного включення людей, що мають особливі потреби, у життя суспільства.

В контексті розбудови незалежної України та створення системи національної освіти й виховання, розв'язання означеної проблеми потребує

аналізу педагогічної спадщини минулого. Особливого значення набуває науково обґрунтоване розв'язання виховних завдань засобами української народної педагогіки, адже ще в XIX ст. у народній філософії українців існували погляди на дітей з психічними та фізичними вадами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження проблеми теорії та практики виховання дітей у XIX ст. представлено працями з історії сім'ї, шлюбу та її функцій (Т. Антонюк, В. Зацепін, В. Федяєва та інші). Дисертаційні дослідження Н. Дічек, С. Золотухіної, В. Кравця, О. Петренка, Н. Побірченко, В. Постового та ін. розглядають окремі питання історії розвитку теорії

виховання дітей у сім'ї в означений період, але цілісно означена проблема не розглядалась.

Мета статті – на основі історико-педагогічного аналізу розкрити народно-педагогічні погляди українців XIX ст. на дітей з фізичними та психологічними вадами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наголосимо, що народна педагогіка – це окрема галузь знань з чітко означеною метою виховання та засобами для її досягнення і водночас – частина життєдіяльності людського суспільства.

Дитина в українців XIX ст., як і в інших народів світу, була «образом трансформованого тотемного предка» [4, с. 44]. В українській колядці початку XIX ст. йдеться про дерево («сосна золото рясна»), на якому висить колиска, з дитиною: «В тій колисочці гордое дитє, в кості грає, краще співає» [1, с. 56].

«Гордое дитя» з колядки можна вважати образом-архетипом дитини, а спів та гра здійснювали зв'язок між потойбічним світом і світом реальним.

У народній педагогіці українців важливого значення надавалося функції продовження роду.

В українців існувало переконання, що кожна сім'я повинна мати дітей: «А як не росте й одна дитина, то на старості трудна година» [3, с. 12]. Про важливе значення функції продовження роду свідчать, зокрема, весільні побажання. На Поділлі у другій половині XIX ст. говорили: «Бодай на вас добра година та грошей торбина, а до того дітвори сотні півтори», на Харківщині – «Скільки у стелі дошок, щоб у тебе було стільки діточок» [2, с. 23].

Народна філософія про щастя мати дітей виявлялася в українських прислів'ях та приказках. Наприклад, у Купянському повіті Харківської губернії у кінці XIX ст. записані наступні прислів'я і приказки: «Діти – то Божа роса», «Малі діточки, що ясні зірочки: і світять, і радують у темну ніченьку» [2, с. 13]. Подібні афоризми зібрані у с. Мшанець Старосамбірського повіту: «Діти – найбільша радість у світі», «Хата з дітьми – базар, а без дітей – пустка» [2, с. 51]. Бажаючи комусь добра, українці згадували дітей: «Година вам щаслива! Щоб ви бачили сонце, світ і дітей перед собою» [2, с. 29].

Дітей у сім'ї з наймолодшого віку долучали до традицій. Найважливішими були:

- традиції духовно-морального виховання, моральної поведінки дітей і молоді;
- провідна роль родинних стосунків;
- повага до батьків і старших узагалі;
- батьківське благословення;
- знання свояків і членів роду;
- повага до традицій предків;
- суворість і вимогливість у сімейних взаєминах;
- особиста відповідальність кожного члена сім'ї за доручену йому справу;
- взаємодопомога та взаємовиручка;
- сумлінність, доброзичливість, скромність, слухняність;
- повага до праці та ін.

Оскільки народження і виховання дітей розглядалися народною педагогікою обов'язком

кожної сім'ї, у системі ціннісно-педагогічних орієнтацій українців помітне місце посідали заборона і грішність переривання вагітності. У виховній традиції дітогубство було найстрашнішим гріхом. Уважалося, що після смерті на жінку чекає страшна кара: «на тому світі вона вічно буде їсти своїх ненароджених дітей» [3, с. 26].

Більше того, народна мораль спробу запобігти дітонародженню трактувала важким гріхом. Тому в XIX ст. жінки здебільшого не переривали вагітності, навіть якщо народження дитини було небажаним [1, с. 37].

Народно-педагогічні норми визначали й контролювали поведінку вагітної жінки з метою застереження від народження дітей з вадами. Система обрядів, повір'їв, замовлянь, заборон, прикмет спрямовувалась на створення сприятливого ґрунту для народження психічно та фізично здорових немовлят. Так, вагітній жінці не можна було обманювати й сердитися, лаятися, сваритися [1, с. 25].

В українців побутовала думка, що «коли хтось хоче на злість зробити вагітній жінці», то казав: «Кочергою потягнула» і потім має дитина губи, неначе розтігати по середині або з боку» [1, с. 28].

У другій половині XIX ст., у с. Юринівка Новгородсiверського повіту Чернігiвської губернії існувало й таке повір'я: якщо вагітна кидатиме щось собі за пазуху, то дитина народиться з родимою плямою на лобі [2, с. 34].

Українці вірили, що вагітній не можна лякатись, якщо жінка, злякавшись, схопить себе рукою за живіт, то у дитини в тому місці утвориться відповідний за кольором і формою об'єкту переляку «знак».

Вагітній жінці також не можна було дивитися на поховальну процесію, ходити на цвинтар. Уважалося, що якщо вона дивиться на мерця, то немовля матиме блідий, «мертвецький» колір обличчя. Не можна було дивитися на людей з фізичними вадами, бо дитина вродиться з такими ж. Наприклад, в с. Мрине, Ніжинського повіту кінця XIX ст. «Молода жінка, будучи вагітною, часто дивилася на чоловіка, в якого не було одного вуха. В неї народився син, в якому на тому ж лівому вусі (якого не було в чоловіка) не було мочки» [2, с. 37].

Широко відома була заборона пхати ногою свиню, kota чи собаку, які у східнослов'янських віруваннях уважались такими, що мають відношення до демонічної сили. У такому разі щетина або шерсть тварини нібито мучитиме немовля, або ж дитина буде волохатою [1, с. 22].

Не годилося у святкові дні мотати нитки, пряжу, плести, «бо дитинка при родах обкрутиться пуповиною, довго буде як неживе». Також заборонялось у свята шити, «щоб не зашити дитині очі й рота» [1, с. 24].

Етнографічні матеріали XIX ст. свідчать, що недотримання певних норм поведінки чоловіком вагітної жінки також усвідомлювалось як небезпека народження дітей-калік, так у Київській губернії у другій половині XIX ст. говорили: «Він, було, молодим язика витягував пташеняттам. Та й

родилися в них діти: Марія – німа, Гілько – німий, а Василь – третій – говорить, що не розбиреш. А онуки теж такі, що два хлопці говорити не можуть і недоразвиті» [2, с. 40].

Взагалі, у народній філософії українців існувало позитивне та негативне ставлення до дітей з психічними та фізичними вадами. Немовлят з фізичними вадами називали «одмінами» [1; 2]. Розпізнавали «одміну» за фізіологічними ознаками: «у неї велика голова, тонкі руки і ноги, вона не говорить та не ходить, а також дуже багато їсть, хвора на розм'якшення кісток». Її ніколи не можна було досита нагодувати [3, с. 45].

У Житомирському повіті до початку XIX ст. побутовало вірування про можливу підміну нечистою силою новонародженої «людської» дитини на свою – «погану». Причиною підміни також було порушення визначеного порядку «взаємин» з представниками «того» світу, адже немовля з моменту народження піддавалося негативному впливу і від людей, і від представників міфологічного світу [2, с. 51]. Очевидно, що основою цього вірування була неспроможність тогочасної медицини пояснити факт народження хворих дітей.

Вагоме місце у «поверненні» дитини відводилося магічним обрядам. Наприклад, у м. Батурин Чернігівської губернії другої половини XIX ст. записано обряд: для того, щоб повернути свою дитину мати опівночі несла «одміну» на роздоріжжя, де поклавши її на землю, «била» палицею, щоб спричинити плач у немовляти. Обряд повернення дитини міг ускладнюватися: «одміну» на роздоріжжі накривали дерев'яними «нецками», в яких місили хліб, і били по них «кописткою» [2, с. 51].

В українському побуті спостерігалось й негативне ставлення до дітей з фізичними вадами – над ними насміхалися, дражили, що, зокрема, засвідчують записи другої половини XIX ст. у с. Селіогло Акерманського повіту «... Люди лаяли... Діти бігали з паличчям... сміючись... Дражили...» [2, с. 54].

До дітей із психічними вадами українці використовували такі оцінки: «слабенькі», «дуренькі», «недоносчі» [3].

Бували випадки, що дітей з фізичними та психічними вадами старалися позбутися, бо вважали підкидьками «нечистого» замість викрадених ним людських дітей [4, с. 56]. У поблажливому ставленні до дітовбивства можна вбачати відгомін досить давніх уявлень про те, що діти належать своїм батькам. Але, здебільшого, ставлення народної педагогіки до дітовбивства було суворим і каралося, як важкий гріх.

Таке ставлення до дітей, яке швидше «випадало» із загальним гуманістичним принципам народної філософії, пояснюється соціальними умовами, які знайшли відображення в народній педагогіці XIX ст., зокрема, в поглядах на члена родини як, передусім, на суспільно-корисну особу відповідно до його працездатності.

У народній педагогіці українців існувала й інша думка, що треба гуманно ставитися до дітей-калік, оскільки можна накликти біду на власну сім'ю або хтось з близьких родичів може народити

таку ж дитину. За народною філософією діти з фізичними та психічними вадами – це, насамперед, «страдники, які розплачувалися за скоєні гріхи матері, рідні». Такі люди, за народними уявленнями, вміли передбачати майбутнє [1].

Милосердя та благодійність становили важливу частину життя українців. Існували механізми підтримки дітей з фізичними та психічними вадами (індивідуальне та колективне усиновлення), які через різні обставини не могли бути рівноправними учасниками її життєдіяльності.

У народній філософії побутовала думка, що одним із засобів попередження фізичних та психічних вад дитини були відвертання від неї вроків: «уродила, та не оближала» [1, с. 13]. На Поділлі не радили до дитини звертатися: «моє бідне, нещасне», тому що в майбутньому сказане могло здійснитися [2, с. 38]. У зв'язку з цим існувала низка попереджувальних заходів при зустрічі з дитиною: якщо дорослий мав карі очі, то повинен подивитися вгору і сказати: «якоє погане» – щоб не наврочити, або подивитися спочатку на свої нігті. В українців був звичай: при висловленні похвали, потрібно постукає по дереву або сплунути тричі через ліве плече, щоб не зурочити дитину [1, с. 10].

Висновок та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, в народній педагогіці українців закладалися традиції гуманного, жалісливого ставлення до знедолених дітей. Бажання допомогти ближньому виникало разом зі становленням суспільства. Потреба об'єднати зусилля людей у боротьбі з природою для отримання їжі, при спорудженні житла – ці та багато інших чинників людського співжиття породжували співчуття один до одного, взаємну підтримку, турботу про тих, хто не може самостійно забезпечити своє повноцінне існування.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Дмитрук Н. З селянського побуту XIX ст. Львів. 2015. 95 с.
2. Записки етнографічного товариства. К.: Укр. Акад. наук, 1920. Кн. 1. 63 с.
3. Павлюк С. Етнографічні дослідження побуту українських селян XIX – першої половини XX ст. Львів. 2012. 123 с.
4. Сявавко Є. Українська етнопедагогіка в її історичному розвитку. К.: Наукова думка, 1974. 152 с.

REFERENCES

1. Dmytruk, N. (2015). Z selianskoho pobutu XIX st [Of Peasant Daily Life of the 19th century]. Lviv. 95 s. [in Ukrainian]
2. Zapysky etnografichnoho tovarystva (1920). [Notes of the Ethnographic Society]. Kyiv. Kn. 1. 63 s. [in Ukrainian]
3. Pavliuk, S. (2012). Etnografichni doslidzhennia pobutu ukrainskykh selian XIX – pershoi polovyny XX st [Ethnographic Studies of Ukrainian Peasants' Daily Life in the 19th – First Half of the 20th Centuries]. Lviv. 123 s. [in Ukrainian]
4. Siavavko, Ye. (1974). Ukrainska etnopedahohika v yii istorychnomu rozvytku [Ukrainian Ethnopedagogy in its Historical Development]. Kyiv. 152 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ОКОЛЬНИЧА Тетяна – доктор педагогічних наук, професор, в.о. завідувача кафедри спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира.

Наукові інтереси: дослідження історико-педагогічних процесів України.

ДЯЧЕНКО Андрій – аспірант кафедри освітніх наук Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: дослідження історико-педагогічних процесів України.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

OKOLNYCHA Tetiana – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Acting Head of the Department Special Education of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: research of historical and pedagogical processes of Ukraine.

DIACHENKO Andrii – postgraduate student of the Department of Educational Sciences of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: research of historical and pedagogical processes of Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 05.08.2025 р.

Стаття прийнята до друку 19.08.2025 р.

УДК: 378.147:378.22] (100)

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-220-79-86

ПЛАХОТНИК Олег –

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2787-6956>

e-mail: olehplakhotnik@knu.ua

ПЛАХОТНИК Ольга –

доктор педагогічних наук,

професор, професор кафедри педагогіки

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7732-5554>

e-mail: olgaplakhotnik@hotmail.com

КОНДРАТЮК Алла –

кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницького національного медичного

університету ім. М. І. Пирогова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7104-0171>

e-mail: allamaksimchuk53@gmail.com

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ
ВИЩОЇ ШКОЛИ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ**

Говорячи про якість освіти, ми, в першу чергу, розуміємо характеристику ступеня досягнення мети вищої освіти, яка визначає здатність системи вищої освіти задовольняти встановлені і передбачені освітні та освітньо-професійні потреби певної особи чи суспільства й віддзеркалює здатність системи вищої освіти задовольняти потреби окремої особистості чи всього суспільства. У Берлінському комюніке (2003 р.) зазначається, що необхідно привести у відповідність структуру порівнянних кваліфікацій для національних систем вищої освіти, зважаючи на результати навчання й компетентності. Адже результати навчання, які відображені мовою компетентностей, передбачають шлях до розширення академічного й професійного визнання й мобільності, до збільшення порівнянності й сумісності дипломів і кваліфікацій, а також дають змогу вивчити кращий досвід освітнього простору країн Європи та поділитися своїми напрацюваннями з метою його імплементації у вищій школі України.

Науковий доробок у площині визначеної тематики стосується широкого кола взаємозв'язаних проблем. Тому автори статті зосередили свою увагу на вивченні питань підготовки до викладання у провідних європейських закладах вищої освіти, звернувши увагу на проблеми формування: а) викладацьких компетентностей у здобувачів та удосконалення професійних компетентностей викладачів-практиків; б) змісту освітніх програм підготовки, форм і методів роботи, які мають практичну спрямованість і потребують певного досвіду викладання.

Важливою складовою підготовки фахівця у магістратурі є стажування у своїй країні або за кордоном. Неодмінною умовою для викладання є педагогічна підготовка в процесі навчання у бакалавраті, яка включає різні види практики. Зокрема, для викладачів, які планують працювати у ліцях, передбачено стажування у закладах вищої освіти. Завдяки практиці майбутні викладачі більше розуміють способи організації освітнього процесу та шляхи реалізації навчальних цілей, які притаманні саме тим закладам освіти, де планується майбутня робота здобувача освіти.

Ключові слова: підготовка майбутніх викладачів вищої школи у європейському освітньому просторі; компетентнісний підхід у підготовці фахівців; форми і методи практичної підготовки викладачів вищої школи; європейська інтеграція освітніх систем.

PLAKHOTNIK Oleh –

Candidate of sciences (Sciences of Law) Ph.D.,

Associate professor of the Department of justice

of the Educational and Scientific Institute

of Law of Taras Shevchenko National University of Kyiv